

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Токарської Анастасії Василівни

**«Роль української діаспори в реалізації публічної дипломатії України»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**

Актуальність теми дисертаційного дослідження. У сучасних умовах глобалізації та значного інформаційного протистояння значно вирізняється роль «м'якої сили» в міжнародних відносинах, зокрема інструментів публічної дипломатії. Для України, яка перебуває в умовах тривалого збройного конфлікту з РФ, інформаційна складова стала ключовим елементом у боротьбі за міжнародну підтримку, формування позитивного іміджу та утвердження власної ідентичності на світовій арені.

Одним із найбільш ефективних суб'єктів публічної дипломатії України виступає українська діаспора, яка налічує мільйони представників у різних регіонах світу. Українська діаспора не лише зберігає культурну спадщину та національну ідентичність, а й активно впливає на формування громадської думки, підтримує українські інтереси в країнах проживання, сприяє налагодженню міждержавних зв'язків, поширює правдиву інформацію про події в Україні, а також здійснює лобістську діяльність.

Особливої актуальності тема набуває в умовах повномасштабної агресії Росії проти України, оскільки питання ефективної публічної дипломатії, зокрема через потенціал закордонних українців, стало критично важливим для збереження міжнародної солідарності та мобілізації допомоги. Водночас, у науковому дискурсі тема ролі української діаспори в публічній дипломатії досі не отримала достатньо належного теоретичного осмислення та системного дослідження. Це створює потребу у формуванні чіткої концепції участі діаспори в реалізації зовнішньополітичної стратегії України, визначенні інституційних механізмів співпраці та оцінці ефективності її впливу. В даному контексті дисертаційна робота Токарської Анастасії Василівни є своєчасним

дослідженням, має важливе практичне та теоретичне значення, а його результати можуть бути використані як в державній політиці, так і в діяльності громадських та діаспорних організацій.

Наукова новизна, обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертаційне дослідження засвідчує науковий характер мислення Анастасії Токарської, демонструє її вміння зосереджуватися на основних проблемних аспектах предмета вивчення. У роботі чітко сформульовані: актуальність дослідження, мета і завдання, об'єкт та предмет дисертаційної роботи, а також наукова новизна. Виходячи із сказаного, структура дисертаційної роботи достатньо вмотивована, розділи роботи є добре опрацьованими. Загальна логіка викладу забезпечує необхідну стадійність для комплексного вивчення порушеної у дисертації наукової проблеми. Кількість завдань, а їх налічується 9 (с. 25) є цілком достатньою для досягнення авторкою мети. Розв'язання кожного поставленого завдання отримало науковий результат різного ступеня новизни, зокрема:

- Визначено політичний вплив української діаспори під час російсько-української війни, що стало важливим елементом у забезпеченні міжнародної підтримки України. Доведено, що завдяки активній діяльності української діаспори у лобіюванні інтересів Материкової Батьківщини, позиція самої України на міжнародній арені значно зміцнилися (с. 27);
- Зазначено, що повномасштабна агресія РФ проти України, значно збільшила кількість українських мігрантів в зарубіжних країнах, з одного боку, а з іншого, доповнивши українську діаспору новим впливовим соціальним сегментом (с. 28);
- Авторкою запропоновано інструменти основних стратегій підвищення ефективності участі української діаспори в публічній дипломатії (с. 29);
- Зазначено, що українські етнічні організації, та зокрема Світовий конгрес українців сприяють збереженню національної ідентичності,

підтримці суверенітету України та формуванню її позитивного іміджу у світі (с. 30).

Практичне значення дисертаційного не викликає сумнівів та заслуговує на увагу.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження ролі діаспори в публічній дипломатії» проаналізовані компоненти, що стосуються концепту публічної дипломатії, діаспори як суб'єкту публічної дипломатії, а також охарактеризовано методологію та джерельну базу дисертаційної роботи. Цілком аргументовано дисертантка зазначає, що дипломатія діаспори (діаспоральна) виступає важливим інструментом у міжнародних зносинах, що у свою чергу, дає змогу державам використовувати етнічні громади за кордоном для досягнення зовнішньополітичних цілей, покращення міжнародного іміджу та захисту національних інтересів (с. 50-52). Сутність даної дипломатії полягає у діяльності діаспори щодо відстоювання національних інтересів, впливу на громадську думку та політику офіційних кіл у країнах проживання щодо Материкової Батьківщини. Досить детально розглянута джерельна база дослідження (с. 58-71), що в подальшому переросло в об'ємний список використаних джерел, який налічує 259 позицій (с. 229-254). Така кількість джерел є цілком достатньою для такого роду робіт.

Розділ другий, під назвою «Історичний, соціокультурний та політичний контекст ролі української діаспори в публічній дипломатії України» присвячений формуванню українських етнокультурних груп у зарубіжних країнах, збереженню етнонаціональної самобутності та активності української діаспори у відношенні щодо лобіювання українських державних національних інтересів, що цілком справедливо було притаманно особливо імміграції по Другій світовій війні, і безперечно, стало домінантною складовою діяльності української діаспори після 2014 р.

Впадає у вічі кропітка робота дисертантки щодо перерахунку етнічних українських організацій (с. 100-111), відповідно до територіальних департаментів (ТД) Міністерства закордонних справ України. Кожен з

департаментів виконує завдання по координації відносин, захисту національних інтересів та розвитку культурних й освітніх ініціатив. На думку дисертантки, особливу увагу заслуговує діяльність українців у країнах третього департаменту, зокрема в США та Канаді, де МЗС України намагається активізувати культурні, освітні та гуманітарні проекти української громади.

Безперечно, не применшуючи значення діяльності етнокультурних організацій української діаспори, Анастасія Василівна приділила значну увагу Світовому конгресу українців (утворений як Світовий конгрес вільних українців 1967 р. у США, проте його осідком стало канадське місто Торонто), куди входить значна кількість діаспорних утворень й очолює його канадський бізнесмен українського походження Павло Грод. До цього слід додати, що СКУ має вплив – опосередковано або ж безпосередньо – на правлячі кола ряду країн, то стає зрозумілим, що він має можливість суттєво допомогти Україні у боротьбі з російськими загарбниками. Також з ініціативи СКУ минулого року відбулося відзначення незалежності України, яке пройшло 24 і 25 серпня у цілому ряді країн. Сама політична акція і фестивалі за участю політиків, дипломатів, членів урядів локальних владних структур відбулися у багатьох містах – від Австралії до Канади, від США до Балі (Індонезія), всієї Європи та Південної Америки.

Третій розділ, як зазначено, стосується стратегій та інструментів взаємодії української діаспори у сфері публічної дипломатії. Присутні у ньому підрозділи, що стосуються напрямам та ініціативам української діаспори у сфері публічної дипломатії, діаспоральної дипломатії України під час російсько-української війни, а також стратегії підвищення ефективності участі діаспори в публічній дипломатії.

Цілком слушно, як зазначає Анастасія Василівна, українська діаспора, яка нараховує мільйони осіб, із моменту початку російсько-української війни в 2014 р. стала одним із ключових політичних гравців на міжнародній арені. Її активність у цей період не лише зміцнила міжнародні позиції України, але й вплинула на формування політики держав (здебільшого європейських та

північноамериканських) щодо російської анексії українських територій, а в подальшому й до повномасштабної агресії (с. 175).

Дисертантка звернулася до досвіду українознавчих студій в зарубіжних державах, які історично пов'язані з еміграційними процесами та ініціативами української діаспори, та є доволі успішним інструментом публічної дипломатії тієї ж діаспори. З 2022 р., за її твердженням (с. 217) спостерігався значний зріст інтересу до україністики, що підкреслило важливість поширення знань про Україну та підтримки її іміджу на міжнародній арені. В умовах війни зріс попит на інформацію про українську історію, культуру, політику та мову.

Положення та висновки, сформульовані у дисертації. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи належним чином обгрунтовані. Методологія дослідження відповідає поставленим завданням. Текст дисертаційної роботи Анастасії Василівни у достатній мірі відповідає заявленим меті та завданням. Належним чином зроблені висновки до кожного з розділів, що у свою чергу переходить до загального висновку (с. 218-228). Анотація до дисертаційної роботи, відповідно українською та англійською мовами, відповідає змісту дослідження, а також у достатньому об'ємі відображає основні положення.

Результати дослідження знайшли відображення у дев'яти публікаціях авторки, з яких відповідно – чотири у фахових видання України та п'ять апробацій матеріалів дисертації.

У дисертаційній роботі присутні додатки (с. 255-276), що ілюстративно підсилює викладений матеріал.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Відзначаючи безперечні вагомні наукові й методологічні здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне висловити певні зауваження та побажання:

1. У сучасних геополітичних умовах українська діаспора демонструє неоднорідний рівень активності, що значною мірою залежить від ряду факторів: наприклад, організованості етнічної групи, рівня інтеграції чи асиміляції у приймаючому суспільстві, часу імміграції до приймаючої

держави, співпраці з державними інституціями України. Вважаємо, що доцільним було б включити характеристику не лише найбільш активних, але й пасивних (з огляду на можливе покращення) українських діаспорних утворень;

2. На думку опонента, дисертантці варто було б окреслити більш детальні рекомендації щодо доцільності створення окремої стратегії державної підтримки української діаспори у сфері міжнародних комунікацій;
3. При розгляді питання формування діаспори, доречним було б охарактеризувати регульовану та нерегульовану міграцію і визначити різницю між ними;
4. Дисертантці слід ретельніше підходити до стилістики виконання роботи. Подекуди зустрічаються розбіжності щодо, наприклад, української імміграції в Канаді. В одному випадку (с. 75, 76) – 1861 р., в іншому, (с. 111) – 1891 р. Коректна дата це 1891 р. і вона пов'язана із Іваном Пилипівем та Василем Єлиняком, що були першими, офіційно зареєстрованими галичанами в Канаді. На сторінці 77 зазначено, що першою українською газетою в Канаді був «Червоний прапор», але доречно вказати, що першою все ж таки був «Канадійський фармер» (1903 р., м. Вінніпег). При статистичному аналізі української діаспори виглядає доцільним користуватися офіційними переписами населення держав (в залежності яким чином такі дані фіксуються).

Проте вищезазначене не принижує вагомий науково-теоретичний і практичний рівень дослідження, а навпаки, підштовхує авторку до подальшої наукової роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Токарської Анастасії Василівни «Роль української діаспори в реалізації публічної дипломатії України», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії є завершеною науковою працею. Дисертаційна робота містить наукову новизну та практичну цінність. В дисертації відсутні порушення академічної доброчесності.

Структура та зміст дистанційної роботи належним чином розкриває тему наукового дослідження, відповідає заявленій спеціальності та вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її авторка, Токарська Анастасія Василівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, доцент,
завідувач кафедри міжнародних відносин та
суспільних комунікацій
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича
28.04.2025 р.

Віталій МАКАР

